

(906) “धूञ् कम्पने” (V-स्वादि:-1255. अक. वेद. उभ.)

‘धूनयति धवति धवते, धुनोति धुनुते, धुनाति च धुनीते ।

धुनोति धुनुते स्युः पदानि कम्पे, विधूनने धुवति ॥’ (श्लो. 26) इति देवः ।

धावकः-विका, ¹धूनकः-निका, ²दुधूषकः-षिका, दोधूयकः-यिका ;

³घोता-धविता-त्री, धूनयिता-त्री, दुधूषिता-त्री, दोधूयिता-त्री ;

⁴धून्वन्-ती, ⁵धूनयन्-न्ती, दुधूषन्-न्ती ; —

घोष्यन्-धविष्यन्-न्ती-ती, दुधूषिष्यन्-न्ती-ती ; —

धून्वानः, — दुधूषमाणः, ^Aदोधूयमानः ;

घोष्यमाणः-धविष्यमाणः, — दुधूषिष्यमाणः, दोधूयिष्यमाणः ;

प्रधूः-प्रध्वौ-प्रध्वः ; —

⁶धूतम्-^Bधूतः-धूतवान्, धूनितः, दुधूषितः, दोधूयितः-तवान् ;

⁷धवः, ⁸धवनः, ⁹परिधावी, धूनः, दुधूषुः, दोधुवः ;

घोतव्यम्-धवितव्यम्, धूनयितव्यम्, दुधूषितव्यम्, दोधूयितव्यम् ;

1. ‘धूञ् प्रीजोर्नुग्वक्तव्यः’ (वा. 7-3-37) इति ण्यन्ते सर्वत्र नुगागमः । लघूपधत्वा-भावाच्च गुणः ।

2. पुरस्तात् प्रतिषेधकाण्डारम्भसामर्थ्यात् ‘सनि ग्रहगुहोश्च’ (7-2-12) इतीग्न-षेधः । ‘इको झल्’ (1-2-9) इति सनः कित्वाच्च गुणः । एवं सञ्जन्ते सर्वत्र ज्ञेयम् ।

3. ‘स्वरतिमूतिसूयतिधूञ्जदितो वा’ (7-2-44) इति बलादेऽर्धधातुकस्येड्विक्तत्वः । एवं तव्यदादिष्वपि ज्ञेयम् ।

4. शतरि, ‘स्वादिभ्यः—’ (3-1-73) इति श्नुप्रत्ययः । ‘हुश्नुवोः सार्वधातुके’ (6-4-87) इति यण् । एवं धून्वानः इत्यत्रापि प्रक्रिया ज्ञेया ।

5. ण्यन्तात् ‘निगरणचलनार्थेभ्यः—’ (1-3-87) इति नित्यं शतैव । न शानच् ।

6. निष्ठायां, ‘ऋयुकः किति’ (7-2-11) इति नित्यमिग्नषेधः ।

7. धूनयति = कम्पयतीत्यर्थेऽन्तर्भावितण्यन्तादस्मात् कर्तरि पचाद्यचि रूपमेवम् ।

8. निमित्तभेदेनास्य धातोरकर्मकत्वे, ‘चलनशब्दार्थादकर्मकाद् युच्’ (3-2-148) इति तच्छीलादिषु कर्तृषु युच्प्रत्ययः ।

9. ताच्छील्ये णिनिप्रत्यये रूपमेवम् ।

A. ‘दोधूयमानं विविधोर्मयोगात् छायागरुतमन्तमवेक्ष्य भीताः ।’ या. अ. 18. 96.

B. ‘कुञ्जा कृतारिबलमैक्षत वृण्वती सा

पात्रं समीरधुतसौरभधूतभृङ्गम् ॥’ धा. का. 2. 68.